

Sygn. akt III AUa 819/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2018 r. w Szczecinie

sprawy (...) Przedsiębiorstwa (...) Spółki

z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale P. H. (1), J. K., W. D. i R. J. (1)

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i objęcie ubezpieczeniem

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 lipca 2015 r. sygn. akt VII U 1360/13

1. oddala apelację,
  2. odstępuje od obciążenia płatnika składek kosztami zastępstwa procesowego
- w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko

Sygn. akt III AUa 819/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją nr (...). (...) z dnia 13 listopada 2012 r. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne P. H. (1) podlegającego

ubezpieceniom jako pracownik u płatnika składek (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. jest równa kwotom szczegółowo wskazanym w treści decyzji.

Natomiast decyzją nr (...). (...) P z dnia 10 marca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że P. H. (1) z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów zlecenia zawartych z R. J. (1), a wykonywanych na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., tj. pracodawcy, z którym pozostawał jednocześnie w stosunku pracy - podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu jako pracownik płatnika składek (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w rozumieniu art. 8 ust. 2a w okresie od stycznia 2007 roku do czerwca 2010 r., a płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne z ww. tytułu za zainteresowanego jest (...) sp. z o.o. w S..

Decyzją nr (...). (...) z dnia 31 października 2014 r. organ rentowy zmienił ww. decyzję z dnia 13 listopada 2012 r. w części dotyczącej podstawy wymiaru składek za październik 2006 roku.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją nr (...). (...) z dnia 13 listopada 2012 r. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne W. D. podlegającego ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. jest równa kwotom szczegółowo wskazanym w treści decyzji.

Natomiast decyzją nr (...). (...) P z dnia 10 marca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że W. D. z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów zlecenia zawartych z R. J. (1), a wykonywanych na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., tj. pracodawcy, z którym pozostawał jednocześnie w stosunku pracy, - podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu jako pracownik płatnika składek (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w rozumieniu art. 8 ust. 2a w okresie od stycznia 2007 roku do czerwca 2010 r., a płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne z ww. tytułu za zainteresowanego jest (...) sp. z o.o. w S..

Decyzją z 14 lipca 2014 r. nr (...)/ organ rentowy uchylił decyzję z dnia 13 listopada 2012 r. w części dotyczącej określenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za miesiąc 12/2010 i jednocześnie wyeliminował z obrotu błędną decyzję z dnia 8 maja 2013 r. (niezaskarżona).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją nr (...). (...) z dnia 13 listopada 2013 r. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne J. K. podlegającego ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. jest równa kwotom szczegółowo wskazanym w treści decyzji.

Natomiast decyzją nr (...). (...) P z dnia 10 marca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że J. K. z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów zlecenia zawartych z R. J. (1), a wykonywanych na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., tj. pracodawcy, z którym pozostawał jednocześnie w stosunku pracy, - podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu jako pracownik płatnika składek (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w rozumieniu art. 8 ust. 2a w okresie od stycznia 2007 roku do czerwca 2010 r., a płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne z ww. tytułu za zainteresowanego jest (...) sp. z o.o. w S..

W uzasadnieniach ww. decyzji organ rentowy wskazał, że w wyniku kontroli ustalono, iż płatnik składek zawarł z R. J. (1) umowy cywilnoprawne, których przedmiotem było świadczenie na rzecz płatnika usług przewozowych. Do realizacji tych zadań R. J. (1) zatrudniał na podstawie umów zlecenia osoby, które w tym samym czasie były pracownikami (...), w tym zainteresowanych w przedmiotowej sprawie. Biorąc pod uwagę powyższe oraz treść art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych organ rentowy przyjął, że płatnik składek jest zobowiązany do naliczenia i odprowadzenia składek na obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne od przychodu osiągniętego przez zainteresowanych nie tylko z umów o pracę, ale dodatkowo od przychodu

z tytułu umów zlecenia, ponieważ ww. w ramach umów zawartych z osobą trzecią świadczył usługi na rzecz płatnika składek będącego pracodawcą, z którym pozostawał w stosunku pracy.

Z powyższymi decyzjami nie zgodził się płatnik składek, który wniósł o ich zmianę poprzez orzeczenie, że ubezpieczeni z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów zlecenia zawartych z R. J. (1) nie podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu jako pracownicy płatnika składek i w konsekwencji ustalenie, że powód nie jest płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne za zainteresowanych z tytułu pracy wykonywanej przez ubezpieczonych na rzecz R. J. (1). Uzasadniając swoje stanowisko, płatnik składek w szczególności podkreślił, że przyjęte przez niego w okresie od czerwca 2003 r. do listopada 2008 r. zasady obliczania składek na ubezpieczenia społeczne i inne składki z tytułu wykonywania pracy na rzecz płatnika przez osoby świadczące pracę na jego rzecz na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią, odpowiadają przyjętej przez organ rentowy wykładni opisanej w poradniku umieszczonym na stronie internetowej, a organ rentowy bezkrytycznie zastosował tezę uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r. w sprawie II UZP 6/09, podczas gdy uchwała ta nie ma mocy zasady prawnej. Niezależnie od powyższego, płatnik składek podkreślił, że nie posiadał żadnych dokumentów umożliwiających, choćby pośrednio, wnioskowanie co do uzyskanych przez jego pracowników kwot z tytułu wynagrodzenia za wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią, a tym samym uzasadniających wyliczenia dokonane przez organ rentowy. Płatnik nie tylko nie postawił do dyspozycji, ale i przede wszystkim nie dokonał na rzecz ubezpieczonych żadnych wypłat z tytułu świadczenia pracy na rzecz pracodawcy na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią. Odwołujący się podkreślił, że miał umowy cywilnoprawne zawarte z przedsiębiorcami, a nie ze swoimi pracownikami i umowy te nie określały nie tylko wysokości zarobków poszczególnych pracowników, ale przede wszystkim nie określały sposobu ustalania wynagrodzenia oraz terminu jego płatności.

W odpowiedziach na odwołania pozwany organ rentowy wniósł o ich oddalenie w całości, z argumentacją jak w zaskarżonych decyzjach. Postanowieniami z 2 września 2013 roku, 20 stycznia 2014 roku, 17 czerwca 2014 roku i 23 stycznia 2015 roku Sąd połączył sprawy z odwołań płatnika składek od ww. decyzji organu rentowego do wspólnego rozpoznania i wyrokowania, a nadto wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych P. H. (1), W. D., J. K. i R. J. (1).

Wyrokiem z dnia 24 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania (pkt I) oraz zasądził od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 480 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II).

Powyzsze orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

R. J. (1) prowadzi indywidualną pozarolniczą działalność gospodarczą w zakresie usług transportowych. (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. prowadzi działalność polegającą na świadczeniu usług w zakresie transportu lądowego pasażerskiego – miejskiego i podmiejskiego.

(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. zawarło z R. J. (2), prowadzącym działalność gospodarczą umowę na czas nieokreślony o świadczenie usług przewozowych. W ramach ww. umowy (...) K. zlecało R. J. (1) jako zleceniobiorcy świadczenie usług polegających na przewozie osób pojazdem zleceniodawcy w sposób zgodny z jego wskazówkami, w szczególności zgodnie z grafikami służby ustalonym przez zleceniodawcę i podanym do wiadomości zleceniobiorcy, a nadto świadczenie usług polegających na sprzedaży biletów (...) na zasadach obowiązujących pracowników zleceniodawcy kierujących pojazdami. Za wykonanie usług w ww. zakresie R. J. (1) jako zleceniobiorcy przysługiwało wynagrodzenie w wysokości ustalonej kwotowo stawki za godzinę. Umowy o podobnej treści zostały zawarte również z L. Ż. i A. K..

Do realizacji umów zawartych ze (...) K. R. J. (1) zatrudnił na podstawie umów zlecenia m.in. P. H. (1), W. D., J. K., pracowników (...) K. świadczących pracę jako kierowcy autobusów. Kierowcy pracujący u pracodawcy (...) K., którzy mieli zawarte umowy zlecenia z L. Ż., R. J. (1) czy A. K. zgłaszali się do dyspozytora płatnika, który ustalał w grafiku, kiedy dany kierowca będzie jeździł w ramach umowy zlecenia. Kierownik ds. eksploatacji z ramienia spółki

– weryfikował dokumenty i kwalifikacje kierowców, a podlegli mu pracownicy działu planowania przygotowywali grafiki pracy zarówno dla pracowników (...), jak i dla osób zatrudnionych przez ww. zleceniobiorców spółki w ramach umów zlecenia. Gdy kierowca płatnika wyraził chęć pracy na podstawie umowy zlecenia, wykonywał tę pracę na rzecz swojego pracodawcy, a jego praca wykonywana w ramach umowy zlecenia niczym się nie różniła, od pracy, którą wykonywał w ramach umowy o pracę. Pracując na umowę zlecenia, kierowca jeździł takim samym taborem i wykonywał te same obowiązki, które wykonywał w ramach umowy o pracę. Kierowca pracując na umowę zlecenia miał inny numer służbowy niż pracując na umowę o pracę i po tym numerze można było się zorientować w ramach jakiej umowy świadczył on pracę kierowcy. Rozliczeniem godzin, które kierowcy (...) wyjeżdżali jako zleceniobiorcy zajmował się pracownik pracodawcy. Na koniec miesiąca pracownicy działu (...) sporządzali tabelaryczne zestawienie liczby godzin przepracowanych przez poszczególnych pracowników w związku z wykonaniem przez nich umów zlecenia, które było przekazywane zleceniobiorcy spółki. Następnie zleceniodawcy ci na podstawie zsumowanej ilości godzin przejechanych przez kierowców jako zleceniobiorców na rzecz (...) wystawiali płatnikowi comiesięczną fakturę na kwotę, która stanowiła iloczyn godzin wypracowanych przez zleceniobiorców, kierowców (...) i stawki za roboczogodzinę. Po otrzymaniu należności (...) Spółki (...) wypłacał kierowcom wynagrodzenie, które stanowiło iloczyn liczby godzin przepracowanych u nich w ramach umowy zlecenia na rzecz pracodawcy pomnożonej przez stawkę za godziną jazdy, która obowiązywała u zleceniodawcy.

Od uzyskanych przez zainteresowanego wynagrodzeń z tytułu wykonania umów zlecenia zawartych z R. J. (1) (...), nie odprowadziło składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe. Dokumentacja ubezpieczeniowa i rozliczeniowa przedłożona przez strony, jak również zaewidencjonowana w Kompleksowym Systemie Informatycznym ZUS wykazała różnice w ustaleniu wysokości składek za poszczególnych pracowników od przychodów, które nie zostały uwzględnione w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Kwotę wskazaną w zaskarżonych decyzjach ustalono sumując przychód ubezpieczonych ze stosunku pracy i kwotę przychodu uzyskaną w oparciu o umowę cywilnoprawną, którą ustalono w oparciu o umowy i dokumenty wypłaty.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie przepisów prawa niżej powołanych Sąd Okręgowy uznał odwołania za nieuzasadnione w całości. Sąd ten ustalił bowiem, że zainteresowani kierowcy, wykonując pracę w ramach umów zlecenia zawartych z R. J. (1), w istocie świadczyli pracę na rzecz płatnika składek (...), tj. pracodawcy, z którym jednocześnie w tym samym czasie pozostawali w stosunku pracy – na autobusach tego pracodawcy, w czasie zorganizowanym przez pracodawcę i według ustalonego z nim grafiku pracy. Sąd orzekający ustalił stan faktyczny sprawy na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach przeprowadzonej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontroli, dokumentach dołączonych do akt sprawy, jak również w oparciu o zeznania zainteresowanych: J. K., świadka J. R. (kierownika ds. eksploatacji w (...)) oraz słuchanego w charakterze strony K. P. (prezesa zarządu (...)). Autentyczność dokumentów nie była przez strony kwestionowana i nie budziła wątpliwości Sądu. W ocenie Sądu także zeznania ww. osób były wiarygodne, ponieważ były one jasne i co do zasady spójne, a nadto korespondowały z dokumentami zebranymi w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy omówił wynikającą z treści art. 6 k.c. zasadę rozkładu ciężaru dowodu w niniejszej sprawie. Wyjaśnił, że organ rentowy wydał dwa rodzaje decyzji – o objęciu ubezpieczeniem emerytalnym, rentowymi, chorobowym i wypadkowym z tytułu świadczenia pracy na podstawie umów zlecenia zawartych z R. J. (1), a wykonywanych na rzecz (...) oraz decyzje dotyczącą wysokości podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia oraz ubezpieczenie zdrowotne. Wskazał także, że spór w rozpoznawanej sprawie dotyczył interpretacji przepisu art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.), który został dodany do ustawy systemowej na mocy art. 1 pkt 4 lit. b ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1999 r. Nr 110, poz. 1256) i wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1999 r. Przepis ten rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy. Rozszerzenie to dotyczy dwóch sytuacji. Pierwszą jest wykonywanie pracy na podstawie jednej z wymienionych umów prawa cywilnego przez osobę, która umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy. Drugą jest wykonywanie pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która umowę taką zawarła z osobą trzecią, jednakże

w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Przesłanką decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest to, że będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z danym pracodawcą, jednocześnie świadczy ona na jego rzecz pracę w ramach umowy cywilnoprawnej, zawartej z nim lub inną osobą. W konsekwencji, nawet gdy osoba ta (pracownik) zawarła np. umowę zlecenia z osobą trzecią, to pracę w jej ramach wykonuje faktycznie dla swojego pracodawcy – to on uzyskuje rezultaty jego pracy (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 2 września 2009 r., sygn. akt II UZP 6/09, Lex nr 514221). Podstawowym skutkiem uznania osoby wskazanej w art. 8 ust. 2a za pracownika, jest objęcie jej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym, rentowymi, chorobowym i wypadkowym tak jak pracownika (art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). W związku z tym osoba ta podlega obowiązkowi zgłoszenia do wymienionych ubezpieczeń społecznych. Obowiązek ten obciąża płatnika składek (art. 36 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Zważywszy, że w stosunku do pracownika płatnikiem składek jest pracodawca (art. 4 pkt 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), a art. 8 ust. 2a rozszerza pojęcie pracownika na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy on pracę na rzecz swojego pracodawcy, naturalne i zgodne z wykładnią literalną tego przepisu jest uznanie, że także w zakresie tej sfery aktywności należy go uznać na potrzeby ubezpieczeń społecznych za pracownika tego właśnie pracodawcy (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 2 września 2009 r., sygn. akt II UZP 6/09, op. cit.). Pracodawca, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien więc zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy. Takie rozwiązanie wydaje się również uzasadnione w sytuacji, gdy umowa cywilnoprawna została zawarta z innym podmiotem (osobą trzecią), lecz praca w jej ramach jest wykonywana na rzecz pracodawcy. Stosownie do regulacji przepisu art. 18 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej jedynie „uwzględnia się” w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy. Pracodawca może więc dokonać potrącenia ze środków pracownika uzyskanych u niego (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 2 września 2009 r., sygn. akt II UZP 6/09, op. cit.). Tożsamą wykładnią art. 8 ust. 2a omawianej ustawy – podzielaną w pełni przez Sąd rozpoznający niniejszą sprawę – zaprezentował Sąd Najwyższy w najnowszej uchwale z dnia 6 lutego 2014 r., sygn. akt II UK 279/13. Sąd Najwyższy wskazał dodatkowo we wspomnianej uchwale, że przepis art. 8 ust. 2a wprowadza wyjątek od reguły z art. 9 ust. 1 ustawy systemowej, że umowa zlecenia jest zwolniona z obowiązku ubezpieczenia społecznego w sytuacji, gdy występuje u tej samej osoby obok umowy o pracę. Celem wprowadzenia takiej regulacji było wyeliminowanie sytuacji, w których w ramach umowy cywilnoprawnej ubezpieczony wykonywałby te same obowiązki, które świadczył w ramach umowy o pracę, wskutek czego pracodawca nie musiałby zatrudniać pracownika w większym wymiarze czasu pracy lub w godzinach nadliczbowych i odprowadzać składek na ubezpieczenia społeczne od wyższego wynagrodzenia.

Sytuacja przewidziana w art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych miała miejsce w niniejszej sprawie, albowiem zainteresowani w ramach umów zlecenia zawartych z R. J. (1), działali faktycznie na rzecz (...), tj. podmiotu, z którym jednocześnie łączyła go umowa o pracę. W tym kontekście Sąd orzekający wyjaśnił, iż zwrot „działać na rzecz” użyty został w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w innym znaczeniu, niż w języku prawa, w którym działanie „na czyjąś rzecz” może odbywać się w wyniku istnienia określonej więzi prawnej. Chodzi tutaj o pewną sytuację faktyczną, w ramach której pracodawca w wyniku umowy o podwykonawstwo przejmuje w ostatecznym rozrachunku rezultat pracy wykonywanej na rzecz zleceniodawcy, przy czym następuje to w wyniku zawarcia jednej z umów wymienionych w powołanym przepisie z osobą trzecią oraz zawartej umowy cywilnoprawnej między pracodawcą i zleceniobiorcą (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 czerwca 2013 r., sygn. akt III AUa 2027/12, Lex nr 1342233 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 czerwca 2013 r., sygn. akt III AUa 1054/13, Lex nr 1363247).

Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. Umowy nawiązane przez kierowców z zainteresowanym R. J. (1) zostały zawarte w celu wykonania przez tego przedsiębiorcę umowy ze (...). Potrzeba zawierania przez płatnika składek wyżej wymienionych umów z R. J. (1) i innymi przewoźnikami wiązała się nie tylko z brakiem możliwości realizacji zadań nałożonych na płatnika przez organizatora transportu w gminie, w oparciu wyłącznie o osoby zatrudnione w charakterze kierowców u płatnika, ale też z oszczędności polegającej na unikaniu godzin nadliczbowych przez pracodawcę, albowiem praca kierowcy pracującego na umowę zlecenia na rzecz swojego pracodawcy była tańsza niż praca kierowcy zatrudnionego u pracodawcy w godzinach nadliczbowych. Natomiast zakres obowiązków zleconych

ww. zainteresowanym na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z R. J. (1) oraz umów o pracę nawiązanych z pracodawcą pokrywał się – były to czynności związane z obsługą pojazdów pracodawcy. Dla kierowców wykonujących te same obowiązki, tylko że raz na umowę o pracę, a raz na umowę zlecenia ta sytuacja pod względem zarobkowym wcale nie była korzystna, ponieważ pracując na umowę zlecenia w rezultacie otrzymywali mniejsze zarobki, niż gdyby tę samą pracę wykonywali w ramach umowy o pracę. Kierowcy nie musieli pracować w ramach umowy zlecenia, jednakże do tej pracy skłaniał ich brak możliwości dorobienia do pensji w ramach godzin nadliczbowych. W tej sytuacji, zdaniem Sądu Okręgowego, nie może budzić wątpliwości, że skoro odwołujący czerpał korzyści z pracy wykonywanej na jego rzecz w ramach umów zlecenia, to płatnikiem składek za czynności wykonywane przez zainteresowanych w ramach umów cywilnoprawnych nawiązanych z R. J. (1) jest (...). Z dokumentacji ubezpieczeniowej wynika, że zainteresowani nie byli zgłoszeni do obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia zawartych z R. J. (1). Przychód, jaki osiągnęli kierowcy w ramach umów zlecenia, pracując na rzecz swojego pracodawcy, nie został uwzględniony przez niego w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne.

Odwołujący powoływał się na rzekomy brak wiedzy odnośnie również wynagrodzenia, które kierowca miał otrzymywać od R. J. (1), co jego zdaniem już chociażby z tego powodu uniemożliwiałoby płatnikowi prawidłowe rozliczenie składek na ubezpieczenia społeczne od przychodu uzyskiwanego przez kierowcę pracującego na umowę zlecenia u R. J. (1). Tego stanowiska odwołującego się nie potwierdził zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci akt kontroli, jak również zeznania świadka oraz zainteresowanych. Co miesiąc na podstawie kart zarobkowych zarówno pracodawca, jak i R. J. (1) dokładnie wiedzieli ile godzin przepracowali kierowcy wykonujący pracę na rzecz pracodawcy w ramach umowy zlecenia zawieranych ze zleceniodawcami, a na wynagrodzenie takiego kierowcy u zleceniodawców składała się ilość godzin przepracowanych przez zleceniobiorców, a wyliczonych przez pracownika płatnika pomnożona przez stawkę godzinową, która obowiązywała u zleceniodawców. Z powodu ścisłej współpracy pomiędzy pracodawcą i zleceniodawcami odnośnie organizacji pracy, rozliczeń godzin i wynagrodzeń zdaniem Sądu pierwszej instancji nie było żadnych trudności w uzyskaniu wiedzy na temat wynagrodzenia, które pracownicy płatnika otrzymywali od zleceniodawców w ramach umowy zlecenia.

Nie umknęło uwadze Sądu Okręgowego, że strona powodowa kwestionowała stanowisko organu rentowego, wskazując na wiążący charakter poradnika umieszczonego na stronie internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, z którego wynikało, iż obowiązaniem do zapłaty składek za pracowników przyjmujących u osób trzecich zlecenie jest zleceniobiorca. Argumentacja ta jest jednak chybiona. W ocenie Sądu nie ma istotnego znaczenia, jaki charakter ma taki poradnik. Kwestia, czy interpretacja dokonana w takim poradniku jest słuszna, czy niesłuszna nie ma w niniejszym postępowaniu znaczenia, ponieważ rolą Sądu jest orzekanie zgodnie z literą prawa. Przepis art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest jasny i czytelny, stąd zakładając, że płatnik składek zapoznał się z tą normą, nie powinien mieć wątpliwości, jak należy ją stosować. Poza tym w przypadku przedsiębiorców miernik staranności w stosowaniu prawa określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru prowadzonej działalności, w związku z czym w razie ewentualnych trudności z wykładnią art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, płatnik składek winien zasięgnąć porady prawnej.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w niniejszym postępowaniu płatnik podnosił także w odwołaniu zarzut w zakresie dowolności ustalenia przez pozwany organ rentowy podstaw wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za zainteresowanych w okresach objętych zaskarżonymi decyzjami, w ocenie płatnika nie znajdujący pokrycia w zgromadzonym materiale dowodowym. Zarzut ten w ocenie Sądu orzekającego okazał się w całości chybiony, ponieważ skarżący – wbrew ogólnej regule rozkładu ciężaru dowodu, wynikającej z art. 6 k.c. – po pierwsze nie sprecyzował konkretnego zarzutu odnośnie konkretnej decyzji i nie wykazał, aby w istocie po stronie pozwanego wystąpiły jakiegokolwiek uchybienia w tym zakresie. Jakkolwiek uwadze Sądu nie uszło, że skarżący wywodził, iż dysponował jedynie umowami cywilnoprawnymi zawartymi z R. J. (1), a nie ze swoimi pracownikami i umowy te nie określały nie tylko wysokości zarobków poszczególnych pracowników, ale przede wszystkim nie określały sposobu ustalania wynagrodzenia oraz terminu jego płatności, niemniej analiza materiału zgromadzonego

przez organ rentowy w toku kontroli (dostępna płatnikowi) dawała podstawy do wyodrębnienia kwot wypłaconych poszczególnym osobom w poszczególnych miesiącach.

Z powyższym wyrokiem w całości nie zgodziło się (...) Sp. z o.o. w S., które w wywiedzionej apelacji zarzuciło mu:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 8 ust. 2a ustawy systemowej poprzez jego błędne zastosowanie pomimo, że ubezpieczeni w ramach umowy zlecenia zawartej ze zleceniodawcą (...) sp. z o.o. w S. wykonywali pracę na rzecz R. J. (1),

2) art. 8 ust. 2a ustawy systemowej poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, iż definiuje on płatnika składek na ubezpieczenia społeczne za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy zlecenia, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli zawarła ją z osobą trzecią i w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy, pomimo iż definicja legalna płatnika zawarta jest w art. 4 pkt 2 lit. a), a rola tego przepisu sprowadza się jedynie do objęcia takiej osoby, która świadczy pracę w ramach umowy zlecenia na rzecz pracodawcy, ubezpieczeniami społecznymi w zakresie właściwym dla osoby pozostającej w stosunku pracy,

3) art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy z treści przedmiotowego przepisu jednoznacznie wynika, że płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne za osobę wykonującą umowę zlecenia jest podmiot pozostający z tą osobą w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniem, tj. zleceniodawca,

4) art. 17 ust. 1 oraz art. 17 ust. 2 w zw. z art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej - poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, że podmiotem zobowiązanym do obliczenia, w tym także części składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz chorobowe finansowane przez ubezpieczonego, potrącenia ich ze środków ubezpieczonego a następnie przekazania składek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wraz z częścią finansowaną przez płatnika, za zleceniobiorcę może być podmiot trzeci, tj. podmiot niepozostający z ubezpieczonym w stosunku prawnym uzasadniającym wypłatę wynagrodzenia i objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, a zatem podmiot inny niż zleceniodawca ubezpieczonego;

5) art. 18 ust. 1 w zw. z art. 18 ust. 1a w zw. z art. 8 ust. 2a oraz art. 4 pkt 2 lit. a oraz art. 17 ust. 1 i art. 4 pkt 9 ustawy systemowej poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że w podstawie wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne pracownika pracodawca ma obowiązek uwzględnić jego przychód z tytułu umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią, jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje on pracę na rzecz pracodawcy pomimo, iż tego rodzaju przychód nie został przez pracodawcę wypłacony, ani postawiony do dyspozycji pracownika i pracodawca nie jest stroną umowy cywilnoprawnej;

II. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych sprzecznych z zebranych w sprawie materiałem dowodowym i ustalenie, że:

1) W. D., P. H. (2) i J. K. w ramach umowy zlecenia zawartej z R. J. (1) działali faktycznie na rzecz apelującej spółki, podczas gdy w rzeczywistości ubezpieczony stanowił „fragment” prowadzonej przez R. J. (1) działalności gospodarczej i on też był pierwszym i bezpośrednim podmiotem uzyskującym korzyść ze świadczonych przez ubezpieczonych usług;

2) R. J. (1) na podstawie zsumowanej ilości godzin przejechanych przez kierowców, jako jego zleceniobiorców wystawiał na rzecz (...) sp. z o.o. comiesięczną fakturę na kwotę, która stanowiła iloczyn godzin wypracowanych przez jego zleceniobiorców, którzy byli jednocześnie pracownikami płatnika ((...) sp. z o.o.) i stawki za roboczogodzinę – podczas, gdy z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie bezsprzecznie wynika, iż wystawiane przez R. J. (1) faktury stanowiły wprawdzie iloczyn godzin i stawki za roboczogodzinę, ale w ramach sumy godzin nie byli uwzględniani wyłącznie kierowcy będący jednocześnie pracownikami (...) sp. z o.o.; faktura wystawiana przez R. J. (1) bowiem stanowiła wartość iloczynu godzin wypracowanych przez wszystkich działających w ramach zawartych z

nim umów zlecenia kierowców (pracowników i nie pracowników (...) sp. z o.o.) oraz stawki za roboczogodzinę, nadto wynagrodzenie kierowców będących zleceniobiorcą R. J. (1) nie stanowiło prostego iloczynu wypracowanych godzin i stawki za roboczogodzinę, bowiem już z samych zeznań R. J. (1) wynika, że nakładał on na kierowców kary, których wysokość, rodzaj i zasady określała umowa zawarta między nim, a danym kierowcą – jego zleceniobiorcą;

- mające wpływ na treść orzeczenia w zakresie w jakim Sąd orzekający uznał, że W. D., P. H. (2) i J. K. wykonywali pracę na rzecz (...) sp. z o.o., a spółka była podmiotem bezpośrednio odnoszącym korzyść z ich pracy;

III. naruszenie przepisów Konstytucji, tj. art. 2 Konstytucji RP poprzez przyjęcie wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w sposób naruszający zasadę demokratycznego państwa prawnego, w tym w szczególności zasadę poprawnej legislacji.

W związku z powyższymi zarzutami apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i ustalenie, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. nie jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne, za zainteresowanych W. D., P. H. (2) i J. K. w okresie objętym dotyczącymi ich decyzjami; oraz o zasądzenie od organu na rzecz płatnika kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Apelujący ewentualnie domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się nieuzasadniona.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, bowiem prawidłowo ustalony stan faktyczny sprawy pozwala dopiero na dokonanie jej oceny prawnej.

Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy i przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie widząc potrzeby ponownego ich szczegółowego przytaczania w tej części uzasadnienia. Przy czym, należy podkreślić, że wszystkie ustalenia dokonane zostały w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy (zarówno w postępowaniu administracyjnym, jak i sądowym), a ocena tego materiału dokonana przez Sąd pierwszej instancji nie narusza zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c., dlatego w całości podziela ją Sąd Odwoławczy.

W związku z powyższym podnoszony przez apelującego zarzut przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że W. D., P. H. (2) i J. K. (wskazywani dalej jako: ubezpieczeni) w ramach umów zlecenia zawartych z R. J. (1) (nazywany dalej: zainteresowanym) działali faktycznie na rzecz apelującej spółki (wskazywana dalej także jako: płatnik, pracodawca), podczas gdy w rzeczywistości ubezpieczeni stanowili „fragment” prowadzonej przez R. J. (1) działalności gospodarczej i on też był pierwszym i bezpośrednim podmiotem uzyskującym korzyść ze świadczonych przez ubezpieczonych usług – nie miał wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy, która dotyczyła powiązania pomiędzy płatnikiem, zainteresowanym i ubezpieczonymi. W sprawie bezspornie ustalono, że ubezpieczeni, będąc pracownikami spółki, jednocześnie świadczyli pracę na jej rzecz w ramach umów zlecenia zawartych z zainteresowanym. Okoliczność, czy zainteresowany zatrudniał inne osoby do wykonywania zadań na rzecz apelującej spółki poza pracownikami płatnika nie ma istotnego znaczenia dla oceny sytuacji podmiotów w okolicznościach niniejszej sprawy i nie zmienia podstawowego ustalenia, że ubezpieczeni, czy to w ramach umów o pracę, czy umów zlecenia świadczyli pracę, której odbiorcą był płatnik. Zainteresowany jedynie pośredniczył w wypłacie wynagrodzenia, które przecież także pochodziło ze środków pracodawcy ubezpieczonych – płatnika.

Również ustalenie przez Sąd pierwszej instancji, że płatnik miał realną możliwość ustalenia wynagrodzenia ubezpieczonych z tytułu umowy zlecenia skoro wynagrodzenie to stanowiło iloczyn wypracowanych godzin na podstawie umowy zlecenia (zestawienia sporządzonego przez pracownika spółki) i przyjętej stawki za godzinę pracy (w ramach współpracy między zainteresowanym i płatnikiem) również nie budzi wątpliwości co do zgodności z rzeczywistością. Zaś okoliczność czy faktycznie dochodziło do uzyskania takich informacji przez płatnika czy też, nie może wpływać na wynik tej sprawy.

Zatem mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny uznał, że w ustalonych okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy za chybione należy uznać zarzuty naruszenia prawa materialnego, a przede wszystkim art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. W sprawie nie budzi wątpliwości fakt, że ubezpieczeni, wykonując pracę w ramach umów zlecenia zawartych z zainteresowanym, faktycznie wykonywali pracę na rzecz płatnika. Rezultat pracy ubezpieczonych – kierowców autobusu w przewozie miejskim w sposób oczywisty należał do płatnika, który był odpowiedzialny przed organami samorządu terytorialnego za wykonanie umowy w tym zakresie. Nie można bowiem pomijać takich okoliczności jak organizowanie przez płatnika przewozów zarówno w imieniu własnym spółki, jak i dla zainteresowanego. Przecież to pracownik płatnika – dyspozytor spółki sporządzał grafik godzin pracy dla ubezpieczonych zarówno w ramach umowy o pracę, jak i umowy zlecenia oraz dokonywał rozliczenia godzin tej pracy, a przy tym praca wykonywana przez ubezpieczonych zarówno w ramach umowy o pracę, jak i umowy zlecenia nie różniła się niczym. W tej sytuacji trudno uznać za zasadny zarzut naruszenia art. 8 ust. 2a ustawy systemowej przez przyjęcie, że rezultat pracy ubezpieczonych w ramach umów zlecenia zawartych z zainteresowanym skierowany był do płatnika, a nie zainteresowanego. Okoliczność, że względy finansowe skłoniły spółkę do korzystania „z pośrednictwa” zainteresowanego przy zatrudnianiu własnych pracowników spółki przez zainteresowanego do wykonywania pracy na rzecz spółki nie uzasadnia uznania, że spółka nie była beneficjentem pracy ubezpieczonych świadczonej także w ramach umów zlecenia zawartych z zainteresowanym.

J. Sąd Apelacyjny w całości podziela przedstawioną przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku – a utrwaloną już – wykładnię art. 8 ust. 2a ustawy systemowej także w zakresie wskazania pracodawcy jako płatnika składek także od wynagrodzenia, które jego pracownik otrzymuje od osoby trzeciej za wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy w ramach umów objętych tym przepisem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2017 r., II UK 693/15, LEX nr 2238708 i orzecznictwo powołane w uzasadnieniu tego orzeczenia). Uwagę na to zwrócił także Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu postanowienia z dnia 27 marca 2018 r., P 1/16 (OTK-A 2018/15) umarzając postępowanie wywołane pytaniem prawnym Sądu Apelacyjnego w Szczecinie zadany w analogicznej sprawie.

Wobec powyższego stanowiska również zarzuty naruszenia art. 4 pkt. 2 lit a, art. 17 ust. 1 i 2 w związku z art. 4 pkt. 2 lit. a oraz art. 18 ust. 1 i 1a w związku z art. 8 ust. 2a oraz art. 4 pkt. 2 lit. a oraz art. 17 ust. 1 i art. 4 pkt. 9 ustawy systemowej należało uznać za oczywiście nieuzasadnione.

Jednocześnie trzeba podkreślić, że płatnik, który doprowadził do naruszenia przepisów prawa pracy w zakresie ochrony wynagrodzenia za pracę (wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych – art. 151¹ k.p.), działając z pozycji podmiotu silniejszego ekonomicznie, organizacyjnie i prawnie wobec swoich pracowników nie może oczekiwać, że takie działanie znajdzie usprawiedliwienie przed organami, które mają obowiązek stosować obowiązujące przepisy prawa. Ustalony w niniejszej sprawie stan faktyczny uzasadnia bowiem wniosek, że płatnik dążąc do uzyskania korzyści finansowej (przez niewypłacenie wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych łącznie z odpowiednimi składkami na ubezpieczenia społeczne i podatkami) organizując pracę swoim kierowcom w ramach umów zlecenia zawieranych z zainteresowanym doprowadził do zakazanego przez prawo (art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.) obejścia przepisów prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Zatem w sprawie oczywistym jest, że to spółka jest płatnikiem należności składkowych także z tytułu umowy zlecenia zawartej przez ubezpieczonych z zainteresowanym.

Z kolei w odpowiedzi na zarzut naruszenia art. 2 Konstytucji RP przez przyjęcie wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w sposób naruszający zasadę demokratycznego państwa prawnego, w tym w szczególności zasadę poprawnej legislacji wskazać trzeba, że nie może on zostać uznany za uzasadniony w niniejszej sprawie. Płatnik instrumentalnie traktując przepis doprowadził do zawarcia pozornych umów z zainteresowanym (w zakresie skutkującym zatrudnieniem ubezpieczonych) oraz zainteresowanego z ubezpieczonymi celem uzyskania korzyści majątkowej z oczywistym pokrzywdzeniem ubezpieczonych jako pracowników. Przy czym, należy wskazać, że z uwagi na upływ czasu ubezpieczeni nie uzyskują pełnego wynagrodzenia za pracę wykonaną rzeczywiście na rzecz pracodawcy – płatnika, jak również nie uzyskują odpowiednio wysokich składek od tego wynagrodzenia, a więc w przyszłości również odpowiednio wyższego świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Obowiązująca zasada swobody

zawierania umów nie może bowiem być wykorzystywana dla pokrzywdzenia jednej ze stron, zwłaszcza gdy jest to strona słabsza.

W żaden sposób nie stanowi usprawiedliwienia postępowania płatnika treść poradnika ZUS, na którą od początku postępowania powołuje się strona. Autor tego poradnika zapewne nie przewidział, że jego wypowiedź może być wykorzystywana w celu obejścia prawa w sposób przedstawiony w niniejszej sprawie. Nie można też zgodzić się z apelującą, że dopiero w 2009 r. na skutek uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., w sprawie II UZP 6/09, przedstawiono odmienną wykładnię przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej wykorzystaną przez organ rentowy, a następnie Sąd pierwszej instancji. Okoliczność, że Sąd Najwyższy musiał się wypowiedzieć w tej uchwale wskazuje, że sposób wykładni wskazanego przepisu i postępowania przyjęty przez płatnika powielają także inne podmioty dążące do obniżenia kosztów zatrudnienia przez zastąpienie „oskładkowanego” wynagrodzenia za pracę „nieoskładkowanym” wynagrodzeniem za wykonanie dzieła lub za wykonanie usług (por. powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2017 r., II UK 693/15).

Zatem zarówno zaskarżone w niniejszej sprawie decyzje organu rentowego, jak i zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego są prawidłowe i zgodne z obowiązującymi przepisami prawa.

Powyższe ustalenia i rozważania legły u podstaw uznania zarzutów apelacji za nieuzasadnione i oddalenia jej w całości na podstawie art. 385 k.p.c.

Orzekając o kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd Odwoławczy uznał, że w sprawie zachodzi szczególny przypadek określony w art. 102 k.p.c. Skoro sam Sąd Apelacyjny, kierując pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego w analogicznej sprawie uznał, że sprawa nie jest jednoznaczna a wykładnia art. 8 ust. 2a ustawy systemowej budzi wątpliwości, to płatnik – który ostatecznie przegrał proces – składając apelację mógł pozostawać w przekonaniu o zasadności swojego stanowiska.

SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko